

UNIWERSYTET MARII CURIE-SKŁODOWSKIEJ W LUBLINIE

WYDZIAŁ PRAWA I ADMINISTRACJI

Instytut Nauk Prawnych

mgr Aleksandra Kulikowska

**Streszczenie rozprawy doktorskiej pt.: Międzynarodowe standardy prawa do
pomocy prawnej**

napisanej pod kierunkiem naukowym

prof. dr hab. Anny Przyborowskiej-Klimczak

Przedmiotem rozprawy doktorskiej jest analiza i ocena międzynarodowych standardów prawa osób fizycznych do pomocy prawnej. Prawo do pomocy prawnej jest istotnym elementem sprawiedliwego i skutecznego systemu wymiaru sprawiedliwości, opartego na rządach prawa. Międzynarodowe standardy tego prawa kształtowały się na podstawie postanowień zawartych w umowach międzynarodowych o charakterze powszechnym i regionalnym oraz w innych dokumentach przyjmowanych na forum organizacji międzynarodowych. Celem badawczym rozprawy jest przedstawienie treści i zakresu prawa do pomocy prawnej na podstawie uregulowań międzynarodowych i krajowych oraz orzecznictwa trybunałów międzynarodowych, a także ustalenie ograniczeń i trudności w dostępie do pomocy prawnej na etapie przedsądowym oraz w postępowaniach przed organami wymiaru sprawiedliwości. Działania zmierzające do harmonizowania norm, kryteriów i procedur dotyczących udzielania pomocy prawnej i zapewnienia ich zgodności ze standardami międzynarodowymi są utrudnione z powodu różnych tradycji prawnych i kulturowych państw, uwarunkowań politycznych, ekonomicznych i społecznych oraz stosowanych dotychczas rozwiązań organizacyjnych i prawnych. W rozprawie przedstawiono, w jakim zakresie polskie przepisy oraz uregulowania przyjęte w wybranych państwach są zgodne z międzynarodowymi standardami pomocy prawnej.

Na podjęcie badań nad tą tematyką miało wpływ jej istotne znaczenie praktyczne i społeczna ranga prezentowanych problemów. Uzasadnienie wyboru tematu rozprawy stanowi też brak kompleksowych, monograficznych opracowań dotyczących tych zagadnień w polskiej literaturze prawniczej.

Obszerny, wieloaspektowy charakter problematyki przedstawionej w rozprawie wpłynął na wybór zastosowanych metod badawczych. Podstawową metodą badawczą była metoda prawno-dogmatyczna, wykorzystana do analizy międzynarodowych i krajowych aktów prawnych oraz orzecznictwa sądowego. Metodą prawno-porównawczą posłużono się w celu porównania uregulowań prawnych, instytucji, a także praktycznych rozwiązań dotyczących pomocy prawnej funkcjonujących na płaszczyźnie międzynarodowej – powszechnej, regionalnej oraz krajowej.

Rozprawa składa się z pięciu rozdziałów, wstępu i zakończenia. Pierwszy rozdział ma charakter wprowadzający i zawiera ogólną charakterystykę prawa do pomocy prawnej oraz określenie jego zakresu. W rozdziale drugim zaprezentowano standardy prawa do pomocy prawnej określone w dokumentach przyjętych na forum Organizacji Narodów Zjednoczonych, służące zapewnieniu osobom fizycznym skutecznej i powszechnie dostępnej pomocy prawnej. Trzeci rozdział dotyczy standardów prawa do pomocy prawnej w dokumentach międzynarodowych o charakterze regionalnym. Najwięcej uwagi poświęcono w nim dokumentom Rady Europy i Unii Europejskiej. W rozdziale czwartym przedstawiono dostęp do pomocy prawnej w postępowaniach przed sądami międzynarodowymi oraz orzecznictwo sądowe dotyczące tego problemu. Przedmiotem analizy w rozdziale piątym są zasady i formy świadczenia pomocy prawnej, zakres i sposoby jej finansowania w polskim porządku prawnym oraz w prawie krajowym wybranych państw. W rozdziale tym uwzględniono też wyniki badań dotyczących pomocy prawnej, przeprowadzonych w kilku państwach i przedstawionych w szczegółowych raportach. Zakończenie rozprawy zawiera wnioski i postulaty dotyczące prawa do pomocy prawnej. Dokonano w nim oceny przyjętych rozwiązań prawnych i organizacyjnych oraz wskazano kierunki działań zmierzających do poprawy dostępności i jakości pomocy prawnej. W postulatach *de lege ferenda* wskazano, że konieczne jest przeprowadzanie reform dostosowujących krajowe systemy pomocy prawnej do międzynarodowych standardów i współczesnych potrzeb, wykorzystując doświadczenia i sprawdzone praktyki.

Podstawę źródłową rozprawy stanowiły liczne dokumenty międzynarodowe i krajowe o różnym charakterze prawnym. Korzystano też z polskiego i zagranicznego piśmiennictwa naukowego dotyczącego problematyki przedstawionej w rozprawie.

24.09.24. Aleksandra Kulbarska